

**LRLS – METODE INTERACTIVE
UTILIZATE ÎN CADRUL UNOR PRIME CURSURI
DE CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ**

Conf. univ. dr. Iuliana WAINBERG-DRĂGHICIU
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

***Abstract:** In an attempt to avoid Romanian Culture and Civilization courses becoming purely theoretical or even overwhelming due to a lot of information, using modern and interactive teaching methods would help students to understand much better and to acquire more efficient the most important aspects of Romanian culture and civilization classes. In our work we aim to give some examples of such interactive methods and strategies that are appropriate to the contents of the lessons in the 1st semester, such as teaching/reciprocal learning method, the Jigsaw or the "method of interdependent groups", the method of the pyramid (or snowball), The Cause and effect diagram method, Lotus method or Philips techniques 6/6.*

***Keywords:** Romanian Culture and Civilization, modern and interactive teaching methods*

În încercarea de a evita ca activitățile de predare sau de fixare a cunoștințelor din cadrul cursului de Cultură și civilizație românească, adresat studenților din Programul Pregătitor de Limba română pentru cetățenii străini să fie pur teoretice, seci sau chiar copleșitoare pentru studenți, din pricina cantității mari de informații pe care aceștia ar trebui să și le însușească, ne propunem utilizarea de conținuturi, metode și strategii care să contribuie la desfășurarea lecțiilor într-o formă accesibilă și atractivă, care să ducă, totodată, la însușirea fără prea mari eforturi a cunoștințelor.

În semestrul I, conținuturile cursului de Cultură și civilizație românească se axează pe aspecte simple, adaptate nevoilor studenților aflați în primele zile/săptămâni într-o țară nouă și pentru care diferențele culturale pot constitui adevărate provocări. Tematica acestui curs este constituită, de fapt, din informații necesare, care le vor facilita procesul de adaptare și de orientare în țara noastră. Mai mult, temele abordate vor contribui și la dezvoltarea și/sau exersarea vocabularului, având în vedere faptul că, la finalul semestrului I, studenții trebuie să fie capabili să utilizeze limba română la nivel de competență A2 din CECRL, așa încât conținuturile acestui curs sunt concepute și cu scopul de a completa lecțiile predate în cadrul cursurilor practice de limba română. Se discută, astfel, noțiuni despre localizarea României (localizarea pe hartă, vecinii țării), aspecte generale care fac referire la populația țării (varietatea etnică, principalele religii), geografia României (relieful, principalele stațiuni din zona montană, Marea Neagră și principalele stațiuni de pe litoralul românesc, Delta Dunării ș.a.), flora și fauna, solul și resursele naturale. De asemenea, tot în semestrul I se vor preda noțiunile privind împărțirea administrativă a țării (județele și regiunile istorice ale României), iar înspre finalul celor 14

săptămâni, după familiarizarea cu toate aceste caracteristici, se vor discuta principalele evenimente din istoria României și, implicit, din istoria limbii române.

Fiecare dintre aceste conținuturi sunt însoțite, la momentul discutării lor, de materiale didactice, inclusiv suporturi audio-video, care au o contribuție foarte importantă în înțelegerea și însușirea noilor cunoștințe. Spre exemplu, pentru începutul semestrului, de mare ajutor sunt hărțile, atât geografice, cât și cele administrative ale României, de care dispunem atât în variantă tipărită, în mărime generoasă, dar pe care le găsim și în format electronic, pe site-uri de încredere. Apoi, diferitele videoclipuri oficiale ale stațiunilor românești, precum și filmări realizate de diverși pasionați în domeniu sunt de mare ajutor. De asemenea, videoclipurile despre Delta Dunării, despre formarea ei, precum și despre frumusețile, fauna și flora Deltei impresionează și îi ajută pe studenți să înțeleagă importanța zonei. Lecțiile despre flora și fauna României sunt, de asemenea, foarte utile studenților, întrucât aceștia ajung să conștientizeze în mod optim specificul țării noastre. Pentru o mai bună orientare sunt concepute și lecțiile despre provinciile istorice și organizarea teritoriului României din punct de vedere administrativ. În plus, lecția de istorie ajută mult în vederea înțelegerii formării și evoluției atât a poporului român, cât și a limbii române și, de asemenea, este utilă inclusiv pentru a explica diversele manifestări cultural-istorice care se organizează periodic în multe localități din țară sau pentru a înțelege semnificația prezenței unor monumente reprezentative, având în vedere faptul că acești tineri vor studia ulterior și în alte centre universitare.

Plecând de la principiul conform căruia una dintre tehnicile utile este cea a învățării prin acțiune, întrucât orice persoană învață eficient atunci când și îndeplinește anumite sarcini, și având în vedere faptul că politicile educaționale actuale sunt orientate, tot mai mult, spre o pedagogie care presupune implicarea elevului/studentului în învățare, în materialul de față ne propunem redarea câtorva dintre metodele interactive promovate de studiile din domeniul didacticii în ultimele decenii pe care le-am aplicat în cadrul cursului de Cultură și civilizație românească, în vederea sporirii atractivității desfășurării orelor, precum și a obținerii unei învățări eficiente.

Aplicate corect și cu grijă atât față de corectitudinea științifică a informațiilor obținute, dar și față de comportamentul tuturor participanților, metodele interactive duc atât la îndeplinirea obiectivelor de ordin cognitiv, dar și la atingerea unor obiective de ordin socio-afectiv, cum ar fi dezvoltarea capacităților de comunicare, de dialogare, stimularea încrederii în sine, stimularea capacităților de reflectare asupra propriilor demersuri de învățare ș.a. Aceasta se întâmplă deoarece în timpul utilizării unor astfel de metode, informațiile sunt prezentate într-o manieră activ-problematizantă și impun participarea directă a tuturor studenților, inclusiv în redescoperirea cunoștințelor¹. Astfel că, spre deosebire de activitățile unde se aplică

¹ Conf. univ. dr. Crenguța Oprea, coord. prof. univ. dr. Ovidiu Pânișoară, *Programul de formare Metode interactive de predare, învățare, evaluare*, Suport de curs, Furnizor de formare continuă: Universitatea din Craiova, Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic, Editor ISJ Teleorman, iunie 2012, p. 12.

http://www.anc.edu.ro/wpcontent/uploads/2020/09/Investeste_in_oameni_PROGRAMUL_DE_FORMAR.pdf, accesat la data de 11.03.2024.

metode expozitive, de exemplu, în cadrul cărora studenții sunt adeseori simpli receptori, în situația utilizării acestor metode interactive, gradul implicării acestora în activitate crește, devenind participanți activi.

Metodele interactive sunt strategii de grup, care, în toată această activitate de căutare, cercetare, învățare se bazează și pe sprijinul reciproc. Astfel de strategii presupun și eforturi de adaptare, inclusiv toleranță față de opiniile colegilor, implicând, totodată, și dezvoltarea capacităților autoevaluative². Toate aceste aspecte le fac valoroase în cadrul acestor grupe de studenți care provin din țări, medii și culturi dintre cele mai diverse și unde este absolut necesar să se instituie un climat de colaborare și respect reciproc, cu atât mai mult cu cât metodele interactive facilitează învățarea într-un ritm propriu și stimulează cooperarea, nu competiția.

Nici rolul cadrului didactic nu este simplu, întrucât atribuțiile sale se diversifică, el devine moderator, consilier, animator, participant alături de studenți la soluționarea problemelor și chiar membru în echipele de lucru³. Mai mult, acest tip de metode didactice interactive necesită, în comparație cu alte tipuri, un efort mai concentrat de proiectare și corelare atentă a resurselor în concordanță cu metodele, tehnicile și forma de organizare a studenților, în vederea menținerii constante și pentru un timp mai îndelungat a interesului acestora pentru activitate. Aceasta se întâmplă deoarece astfel de acțiuni nu sunt lipsite de riscuri, întrucât în cazul în care studenții nu manifestă interes pentru a colabora, metodele interactive nu își vor atinge nivelul de eficiență dorit. Scopul este inclusiv de a stimula participarea la interacțiuni și la găsirea unor soluții de cooperare. Astfel, mijloacele de învățământ trebuie să se constituie, în fapt, atât în resurse de sprijinire a lucrului în grup, dar și în cele de stimulare a învățării individuale. Există, de asemenea, riscul ca în cazul în care resursele materiale sunt deficitare sau neadecvate, pot să apară reacții nefavorabile din partea studenților, disconfort sau chiar renunțări, cu efecte nedorite asupra învățării. Prin urmare, rolul cadrului didactic este unul foarte important.

Indiferent de vârstă, actanții învață cu mai multă plăcere atunci când sunt implicați activ în procesul instructiv-educativ. Atunci când procesul de predare-învățare include nu doar memorizare, ci și gândire, înțelegere și cunoaștere activă, educația și instruirea au rezultate mult mai eficiente. Prin acest tip constructiv de învățare, elevul/ studentul descoperă, investighează el însuși, iar astfel de activități creează înțelegeri personale, active, cu atât mai mult cu cât în pedagogia postmodernă se încurajează ca lecțiile să reprezinte un proces dinamic, ce se pliază specificului nevoilor, preferințelor elevilor/studenților, încurajându-se participarea acestora la construirea ei⁴.

În plus, unul dintre cuvintele-cheie în educația postmodernă este *utilitatea*⁵. Astfel, prin specificul disciplinei noastre, ne vom concentra și pe acest aspect, al însușirii cunoștințelor utile pentru viața individuală și socială.

² *Ibidem*, p. 17.

³ Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, Ediția a II-a, București, EDP, 2007, pp. 156-159.

⁴ *Ibidem*, p. 99.

⁵ *Ibidem*, p. 109.

Este cunoscută afirmația din literatura de specialitate conform căreia o metodă nu este bună sau rea, ci, prin raportarea la situația de învățare respectivă, criteriul eficienței sau al adecvării la o anumită realitate de învățare e cel care îi conferă valoare.

Astfel că, în cele ce urmează prezentăm câteva exemple de metode interactive identificate în literatura de specialitate⁶ și care pot fi aplicate în cadrul cursurilor noastre de cultură și civilizație românească, atât metode și tehnici de predare-învățare interactivă, precum și de fixare sau de sistematizare a cunoștințelor, dar și metode și tehnici de rezolvare de probleme prin stimularea creativității.

Una dintre metodele și tehnicile de predare-învățare interactivă aplicate cu succes o reprezintă **metoda predării/ învățării reciproce**. Aceasta constituie, de fapt, o strategie instrucțională de învățare a tehnicilor de studiere a unui text, iar accentul se pune pe dezvoltarea dialogului elev-elev/ student-student. Este o metodă care presupune lucrul în grup, fiecărei grupe fiind-i atribuit un rol anume: un grup este *rezumător* – cel care face un rezumat al textului citit, altul este *întrebătorul* – cel care pune întrebări despre acțiune, personaje, sentimente, un altul este *clarificatorul* – cel care trebuie să aibă o viziune de ansamblu și să încerce să răspundă întrebărilor grupului, iar cel de-al patrulea este *precizatorul* – cel care își va imagina împreună cu ceilalți care va fi cursul evenimentelor.

În cazul utilizării acestei metode, etapele desfășurării activității ar fi: explicarea scopului și descrierea metodei; organizarea pe grupe, împărțirea rolurilor studenților; lucrul pe text; realizarea învățării reciproce; enunțarea de aprecieri, completări, comentarii.

Metoda cunoaște două variante de aplicare:

Varianta 1: Același text este oferit întregii clase, spre studiu. Clasa este împărțită în patru grupuri corespunzătoare celor patru roluri, iar membrii unui grup cooperează în realizarea aceluiași rol. De exemplu, grupul A este responsabil cu rezumarea textului, grupul B face o listă de întrebări pe care le vor adresa în final tuturor colegilor, grupul C are în vedere clarificarea termenilor noi și grupul D dezvoltă predicții. În final, fiecare grup își exercită rolul asumat.

Varianta 2: Se împarte textul în părți logice, iar clasa se organizează pe grupe, în cadrul cărora fiecare elev/student preia un rol dintre cele patru. Echipele lucrează pe text, fiecare membru concentrându-se asupra rolului primit. În final, membrii fiecărui grup își exercită rolurile, învățându-i pe ceilalți colegi (din alte grupe) despre textul citit de ei, stimulând discuția pe teme studiate⁷.

Exemplu de text dat spre analiză:

⁶ Ioan Cerghit, *Metode de învățământ*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2006, pp. 137-173; Mușata Bocoș, *Instruirea interactivă: repere axiologice și metodologice*, Iași, Polirom, 2013, pp. 399-462; Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, EDP, 2007, pp. 179 – 222.

⁷ Mușata Bocoș, *Op. cit.*, pp. 411-415; Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, pp. 184-187.

SĂ NE CUNOAȘTEM ORAȘUL!⁸
Informații istorice despre Alba Iulia

Alba Iulia se află în centrul țării, la o distanță de 340 Km de București, la 100 Km de aeroporturile internaționale din Cluj-Napoca sau Târgu Mureș și la 70 Km de Sibiu.

Numită și „cealaltă capitală”, Alba Iulia este un municipiu, reședință a județului Alba.

În timpurile vechi, în apropiere de actualul oraș Alba Iulia se afla cetatea dacică de la Piatra Craivii, numită Apoulon. După ce Dacia a devenit provincie a Imperiului Roman, romanii au construit aici cel mai mare castru roman din Dacia, iar orașul a fost numit Apulum. Apulum a devenit, astfel, cel mai mare oraș din Dacia Romană, dar și un important centru economic, administrativ, politic și militar al Daciei Romane, reședință a guvernatorului Daciei Superior și apoi al Daciei Apulensis, aici fiind stabilită și Legiunea a 13-a Gemina. Astfel, în antichitate, pe locul actualei cetăți s-a aflat castrul roman Apulum, cel mai mare de pe teritoriul locuit de români.

Între secolele XVI-XVII orașul Alba Iulia a fost reședința principilor Transilvaniei și capitala politică a Principatului Transilvaniei.

La Alba Iulia, în ziua de 1 decembrie 1918, în locul numit astăzi Sala Unirii, peste 1200 de delegați din toate regiunile românești au hotărât Unirea Transilvaniei și a Banatului cu Regatul României. Astfel, Alba Iulia a devenit Cetatea Marii Uniri, iar data de 1 decembrie constituie astăzi Ziua Națională a României. Prin urmare, la data de 1 decembrie se sărbătorește ziua în care a avut loc Marea Adunare de la Alba Iulia și unirea tuturor provinciilor românești: Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș cu Regatul României.

În anul 1922 a avut loc la Alba Iulia ceremonia oficială de încoronare a regilor României Mari, datorită statutului de capitală istorică a orașului. Aici, în 15 octombrie 1922, regele Ferdinand I și regina Maria au fost încoronați ca regi ai României Mari.

Exemplu de aplicare a metodei: un grup este *rezumător* – va face un rezumat al textului citit; altul este *întrebătorul* – cel care pune întrebări despre acțiune, personaje, sentimente; câteva exemple de întrebări: Unde se află orașul Alba Iulia? La ce distanță de află orașul Alba Iulia de București? Dar de Cluj-Napoca? Cum mai este numit orașul Alba Iulia? Cum s-a numit orașul în timpul în care Dacia a fost provincie romană și ce importanță a avut el atunci? Ce statut a avut orașul Alba Iulia în secolele XVI-XVII? Ce s-a întâmplat la Alba Iulia în data de 1 decembrie 1918? Dar în 15 octombrie 1922? Un alt grup este *clarificatorul* – cel care trebuie să aibă o viziune de ansamblu și să încerce să răspundă întrebărilor grupului. Printre clarificările care pot fi aduse de către studenții care primesc această sarcină se situează și informații despre multele vestigii arheologice expuse atât la Muzeul de Istorie din oraș, dar și în aer liber, despre săpături arheologice și descoperiri spectaculoase și importante făcute în orașul Alba Iulia și împrejurimi. În sprijinul acestora se pot aduce și numeroase imagini găsite pe internet, pe pagina Muzeului

⁸ Iuliana Wainberg, *Cultură și civilizație românească. Note de curs*, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Seria Didactică, 2019, pp. 35-36.

Național al Unirii, sau în diverse ziare și reviste. De asemenea, se pot aduce clarificări cu privire la importanța zilei de 1 decembrie pentru toți românii, cu referiri la evenimentele petrecute de-a lungul secolelor, recapitulând, astfel, aspectele sau evenimentele istorice importante pentru întreg poporul român. Cel de-al patrulea grup este *prezicătorul*, iar studenții din cadrul acestui grup au ca sarcină să-și imagineze/să prognozeze care va fi cursul evenimentelor, cum va arăta Alba Iulia peste câțiva ani, cum se poate dezvolta un oraș atât din punct de vedere economic, dar și turistic.

Această metodă este una dintre metodele atractive pentru studenți, care într-adevăr stimulează întregul colectiv, contribuie la însușirea metodelor și tehnicilor de lucru cu textul, tehnici de muncă intelectuală pe care studenții le pot folosi apoi și în mod independent și, de asemenea, dezvoltă capacitatea de exprimare, atenția, gândirea cu operațiile ei (analiza, sinteza, concretizarea, generalizarea, abstractizarea)⁹.

O altă metodă eficientă este **mozaicul sau „metoda grupurilor interdependente”**. Aceasta reprezintă o strategie care se bazează pe învățarea prin cooperare la nivelul unui grup și, în plus, încurajează transmiterea/predarea achizițiilor dobândite de către fiecare membru al grupului unui alt grup. Elevul/studentul primește, în cadrul unei astfel de activități, o sarcină de studiu în care trebuie să devină „expert”¹⁰, având, așadar, un rol important în desfășurarea lecției.

În prealabil, profesorul stabilește tema de studiu și apoi o împarte în 4 sau 5 subteme, pe care le indică pe o *fișă-expert*. De asemenea, pentru fiecare subtemă poate să stabilească aspectele importante asupra cărora trebuie să se oprească sau să insiste elevul/studentul atunci când lucrează independent.

Profesorul are, de asemenea, un rol semnificativ la începutul activității cu studenții, când stabilește grupurile de lucru, explică metoda, trasează sarcinile de învățare și, de asemenea, la sfârșitul ei, când va prezenta concluziile.

Studenții vor fi împărțiți în grupuri de câte 4-5 persoane (în funcție de numărul lor în clasă), fiecare student din echipă primește un număr de la 1 la 4 sau 5, li se oferă acea *fișă-expert*, care cuprinde cerințele stabilite de către profesor și au ca sarcină să rezolve, în mod independent, subtema corespunzătoare numărului său. Așadar, cei care au numărul 1 vor studia primul aspect, cei care au numărul 2 – a doua cerință și așa mai departe. Prin urmare, fiecare student trebuie să devină expert în problema dată. Acest studiu independent poate fi realizat atât în sala de clasă, dar poate constitui și o temă pentru acasă.

În etapa următoare, care reprezintă activitatea în grupul de experți, se vor forma din nou grupuri, astfel: toți cei cu numărul 1 vor forma grupul de experți numărul 1, cei cu numărul 2 vor forma grupul de experți numărul 2 și așa mai departe, până la numărul ultim. Este etapa în care studenții prezintă un raport individual asupra a ceea ce au studiat independent. Aceste grupuri *de experți* trebuie să dezbate problema împreună, să stăpânească foarte bine soluția găsită și să hotărască modul în care vor explica și preda colegilor din grupul *casă*, unde se vor

⁹ Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, p. 186.

¹⁰ *Ibidem*, p. 187.

întoarce. Prin urmare, studenții au responsabilitatea propriei învățări, a predării și a învățării colegilor din echipa inițială, fiind necesar să găsească strategii adecvate de prezentare a conținuturilor însușite. Modalitatea de transmitere a cunoștințelor asimilate trebuie să fie concisă, atractivă, iar în susținerea ideilor se pot folosi diagrame, fotografii, desene, suporturi audiovizuale ș.a.

Printre avantajele acestei metode se numără și dezvoltarea gândirii logice, critice, independente, dezvoltarea abilităților comunicative în cadrul grupului, stimularea încrederii în sine și lista poate continua.

Pentru realizarea feedbackului, profesorul poate adresa întrebări sau poate aplica un test pentru a verifica gradul de înțelegere a noului conținut, capacitatea de analiză, sinteză și argumentare a afirmațiilor făcute, poate da o fișă de evaluare fiecărui student sau poate recurge la evaluarea orală, fiecărui student fiindu-i adresată o întrebare, la care va răspunde fără ajutorul echipei¹¹.

Câteva exemple de *Fișă-expert*:

Tema: Munții Carpați

1. Ce lungime au în total Munții Carpați pe teritoriul României?
2. În câte grupe se împart Munții Carpați pe teritoriul României și care sunt acestea?
3. Scrieți numele a minimum șapte stațiuni montane din România preferate de turiști.
4. Căutați câteva site-uri care conțin imagini sau filme scurte de prezentare a stațiilor montane românești. După vizionarea lor, rezumați informațiile obținute.
5. Numiți și localizați pe hartă cinci dintre cele mai cunoscute stațiuni românești preferate de turiști pentru pârtiile de schi.

Tema: Marea Neagră

1. Ce lungime are în total Litoralul României la Marea Neagră?
2. Completați enunțul cu informațiile corecte:
Marea Neagră are o suprafață dekm². Țările riverane sunt:
.....
Temperatura constantă a apei din Marea Neagră este de°C. În timpul verii, în apropierea țărmului românesc, temperatura medie a apei din Marea Neagră este de..... °C. Este o atracție turistică majoră în România, în special în lunile
3. Scrieți numele a minimum șapte stațiuni românești de la Marea Neagră preferate de turiști.
4. Căutați câteva site-uri care conțin imagini sau filme scurte de prezentare a stațiilor românești de la Marea Neagră. După vizionarea lor, rezumați informațiile obținute.
5. Numiți și localizați pe hartă cinci dintre cele mai cunoscute stațiuni românești de pe Țărmul Mării Negre.

¹¹ Ioan Cerghit, *Op. cit.*, pp. 169-171; Mușata Bocoș, *Op. cit.*, pp. 415-424; Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, pp. 187-189.

Tema: Delta Dunării

1. Unde se află Delta Dunării, prin ce se caracterizează ea și ce suprafață are?
2. Cum s-a format Delta Dunării?
3. Când a intrat Delta Dunării în patrimoniul mondial al UNESCO și de ce?
4. Vorbiți despre flora și fauna Deltei Dunării. Dați exemple de plante, păsări, mamifere, reptile, amfibieni, pești care se găsesc în Delta Dunării. Prezentați și imagini ale acestora.
5. Prezentați obiective turistice din Delta Dunării și împrejurimi.

Tema: Salinele din România

1. Ce este o salină?
2. Cum se formează o salină?
3. Care sunt cele mai cunoscute saline din România?
4. Prezentați imagini cu două dintre cele mai vizitate saline din România, precum și informații despre ele utile turiștilor (orar de funcționare, prețul biletelor, beneficii, atracții ș.a.).

O altă metodă care presupune îmbinarea între activitatea individuală și cea a grupurilor de elevi/ studenți și are rolul de a integra activitatea fiecărui participant într-un demers amplu, menit să rezolve o problemă complexă, este cea a **piramidei (sau a bulgărelui de zăpadă)**. În linii mari, etapele desfășurării acestei metode sunt: etapa individuală, când elevii/ studenții primesc o temă, pe care o rezolvă individual, în câteva minute; urmează etapa lucrului în grupe de câte doi elevi/ studenți, care, într-un interval foarte scurt de timp, își verifică reciproc rezultatele și încearcă să răspundă la întrebările pe care/ dacă le-au formulat fiecare, sau să noteze altele noi; apoi, grupurile se unesc două câte două, elevii/ studenții își confruntă rezultatele, concep un răspuns nou, stabilesc ideile cu caracter general, precum și zonele de controversă rezultate în urma întrebărilor fiecăruia; în cele din urmă, concluziile fiecărei echipe sunt prezentate în fața întregii clase, de către un reprezentant al fiecărui grup. Ideile pot fi notate pe tablă pentru a se realiza o comparație între răspunsurile grupurilor, iar pe baza acestora se trag concluziile. Este o metodă care, de asemenea, contribuie la stimularea învățării prin cooperare, la sporirea încrederii în propriile forțe prin formularea ideilor emise individual, dezvoltă spiritul de echipă și de ajutor reciproc și, de asemenea, permite creșterea graduală a complexității itemilor¹².

Această metodă poate fi aplicată, spre exemplu, atunci când se poartă discuții despre istoria limbii române, despre caracterul latin al limbii române, despre influențele suferite de limba română de-a lungul formării sale (influența slavă, maghiară, greacă, turcă, germană ș.a.). Exemple de cerințe formulate în urma parcurgerii unui material care cuprinde aspecte succinte despre istoria limbii române: Dați exemple de 5 cuvinte de origine slavă, 5 cuvinte de origine maghiară, 5 cuvinte de origine greacă, 5 cuvinte de origine turcă și 5 cuvinte de origine germană care au

¹² Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, pp. 192-193.

intrat în limba română în perioade mai vechi din istoria formării ei. Dați exemple de 10 cuvinte pe care limba română le-a moștenit din limba latină.

Alte metode care se potrivesc disciplinei noastre și care fac parte din categoria metodelor și tehnicilor de fixare și de sistematizare a cunoștințelor sunt Diagrama cauzelor și a efectului sau Tehnica Lotus (Floarea de nufăr).

Diagrama cauzelor și a efectului este metoda care oferă posibilitatea de a pune în evidență izvoarele unui eveniment, a unei probleme sau a unui rezultat. Regulile și etapele de organizare și realizare a acestei metode constau în împărțirea clasei în grupe de lucru, stabilirea problemei de discutat (care poate consta în rezultatul unui eveniment sau efectul unei întâmplări deosebite), repartizarea fiecărui grup a câte unui rezultat sau efect spre a fi analizat, dezbateră subiectelor în cadrul grupurilor și notarea cauzelor pe fișă și/ sau tablă. Apoi, se va construi diagrama cauzei și a efectului, astfel: pe axa principală va fi scris efectul; pe ramurile axei principale vor fi notate cauzele principale ale efectului ce corespund celor 6 întrebări: Când?, Unde?, Cum?, Cine?, De ce?, Ce? (s-a întâmplat); apoi, cauzele minore ce decurg din cele majore sunt trecute pe câte o ramură mai mică dedusă din cea a cauzei principale. Urmează apoi etapa examinării listei de cauze pentru fiecare grup, în cadrul căreia se examinează patternurile; se evaluează modul în care au fost diferențiate cauzele majore de cele minore și așezarea lor corectă pe ramurile diagramei și, de asemenea, evaluarea și discutarea diagramelor pentru fiecare grup¹³. Este o metodă care contribuie, de asemenea, la activizarea tuturor participanților; prin intermediul acesteia studenții sunt provocați să stabilească deosebiri între cauzele și simptomele unei probleme, a unui rezultat sau a unui eveniment și este deosebit de utilă atunci când scopul activităților este de a ajunge la rădăcina elementelor ce au determinat apariția unui fapt¹⁴.

Această metodă se dovedește a fi utilă în cadrul discuțiilor despre formarea și importanța Deltei Dunării, spre exemplu. Exemple de cerințe: Plecând de la materiale documentare precum: Mihai Mierliță, Delta Dunării-Danube Delta – Documentar, https://www.youtube.com/watch?v=LnTo3_K1tlk și/sau <https://romaniatourism.com/danube-delta.html>, prezentați pe scurt procesul formării Deltei Dunării. Exemple de întrebări ale căror răspunsuri pot fi notate pe ramurile axei principale: Unde se găsește Delta Dunării?, Când s-a format Delta Dunării?, Cum s-a format Delta Dunării?, De ce este inclusă în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și declarată în întregime Rezervație a Biosferei?, Cum poți să ajungi în Delta Dunării? Care sunt cele trei brațe (canale) principale în jurul cărora s-a format Delta Dunării? ș.a.

Metoda Lotus, cunoscută și sub numele de „Diagrama Lotus”, este o tehnică de generare și organizare a ideilor într-un mod structurat și colaborativ și presupune deducerea unei conexiuni între concepte, idei, pornind de la o temă centrală¹⁵. Este o metodă care încurajează participanții să contribuie cu idei individuale și să le dezvolte într-un mod colectiv.

¹³ *Ibidem*, pp. 193-195.

¹⁴ *Ibidem*, p. 195.

¹⁵ Mușata Bocoș, *Op. cit.*, p. 425; Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, p. 195.

O primă etapă în desfășurarea acestei metode constă în construirea unei diagrame, în centrul căreia se scrie tema principală. Apoi, pentru acea temă centrală trebuie determinate 8 idei secundare care se formează în jurul ei. Astfel, participanții sunt solicitați să se gândească la mai multe aspecte ce au legătură cu tema centrală, idei ce vor fi trecute în cele 8 „petale” (cercuri) care înconjoară tema centrală, la fel ca și petalele unei flori de nufăr. Apoi, cele 8 idei secundare devin și ele principale pentru alte 8 cadrane (flori de nufăr). Se construiesc, astfel, conexiuni noi pentru cele 8 noi teme centrale și se trec în diagramă, completându-se cât mai multe cadrane. Prin urmare, „pornind de la o temă centrală, sunt generate noi teme de studiu pentru care trebuiesc dezvoltate conexiuni noi și noi concepte.”¹⁶ În cele din urmă, sunt evaluate ideile, sunt analizate diagramele și sunt apreciate rezultatele atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ.

Este una dintre metodele care se pot aplica cu succes lucrului în grup, putând fi adaptată pentru o categorie largă de vârstă sau domenii diferite. Metoda Lotus are avantajul de a asigura participarea activă a tuturor membrilor echipei și de a stimula gândirea colectivă și colaborativă. Exemple de teme și subteme care pot fi abordate prin utilizarea acestei metode: Tema centrală: Flora și fauna României; 8 idei secundare (petalele): mamifere, reptile, păsări, pești, copaci, plante medicinale, plante ocrotite de lege, animale ocrotite de lege; iar ca subteme, pentru fiecare categorie se solicită câte 4 exemple, însoțite de imagini. Sau, tema centrală: Pomi fructiferi și plante care se cultivă în România; ideile secundare (petalele): pomi fructiferi, legume care se cultivă în România, cereale care se cultivă în România, plante industriale care se cultivă în România, arbuști fructiferi care se găsesc în România; iar ca subteme, pentru fiecare categorie se solicită câte 4 exemple, însoțite de imagini.

Dintre metodele și tehnicile de rezolvare de probleme prin stimularea creativității ne oprim asupra **Tehnicii Philips 6/6**. Este o metodă care a fost creată de profesorul de literatură J. Donald Philips de la Universitatea din Michigan și, după cum indică și numele, metoda se referă la limitarea discuției la șase minute în cadrul unui grup de șase participanți. Etapele și demersul acestei metode constau în formarea grupurilor de câte 6 participanți (4 membri, un secretar și un conducător – secretarul are rolul de a nota ideile fiecărui membru al grupului, iar conducătorul dirijează discuția și prezintă munca echipei sale); precizarea temei/ problemei ce urmează să fie dezbătută de către fiecare grup; discutarea temei, în cadrul echipei, timp de 6 minute; strângerea soluțiilor identificate – fiecare lider prezintă ideile colegilor săi de grup sau ele vor fi înmânate coordonatorului echipelor – profesorul; discuția colectivă, luarea unei decizii pe baza ierarhizării variantelor grupelor; aprecierea, de către profesor, a rezultatelor obținute¹⁷.

Este o metodă care, pe lângă faptul că facilitează comunicarea, permite exprimarea liberă și argumentarea ideilor, antrenează întreaga clasă și încurajează

¹⁶ Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, p. 195.

¹⁷ Ioan Cerghit, *Op. cit.*, pp. 152-153; Mușata Bocoș, *Op. cit.*, pp. 451-452; Crenguța Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, pp. 214-215.

spiritul competitiv, prezintă și avantajele că asigură solidaritatea de grup și, ce este important, permite abordarea mai multor aspecte într-un timp foarte scurt.

Exemplu de temă care poate fi abordată utilizând această metodă: Împărțirea administrativă a României – Regiunile istorice și județele țării: 6 grupe – fiecărei grupe i se alocă (pe bilețele – prin tragere la sorți) una dintre regiunile țării, excepție făcând o grupă căreia i se alocă împreună regiunile Maramureș, Bucovina și Dobrogea. Apoi, se dau cerințele: Identificați pe hartă regiunea istorică pe care o aveți pe bilet; vorbiți despre localizarea regiunii, utilizând repere geografice, punctele cardinale ș.a.; dați exemple de minimum 4 județe care se află în acea regiune (pentru Maramureș, Bucovina și Dobrogea: menționați care sunt județele care se găsesc în aceste regiuni); precizați care sunt regiunile învecinate și/sau formele de relief care o delimitează; prezentați minimum 2 atracții turistice din această regiune.

Așadar, în cadrul cursurilor de Cultură și civilizație românească pot fi aplicate și astfel de strategii interactive, strategii de acțiune și de restructurare a noilor conținuturi, tocmai din rațiunea facilitării înțelegerii materialului informațional, a operării de restructurări și modificări în acord cu stilul propriu de înțelegere și învățare. Prin intermediul unor astfel de activități se întocmesc rezumate, se extrag informațiile esențiale sau se actualizează, particularizează, generalizează informații. Metodele care se folosesc în acest fel de activități sunt cele de acțiune, care se împletesc inclusiv cu cele de explorare și de comunicare orală sau scrisă. Iar cerințele pot cuprinde sarcini de lucru ce pot fi rezolvate individual, frontal, pe grupuri sau microgrupuri, ceea ce implică atât colaborarea studenților, dar și oferirea unui suport de lucru deosebit de atractiv, care le facilitează însușirea cunoștințelor.

Bibliografie

- BOCOȘ, Mușata, *Instruirea interactivă: repere axiologice și metodologice*, Iași, Polirom, 2013.
- CERGHIT, Ioan, *Metode de învățământ*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2006.
- OPREA, Crenguța Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, Ediția a II-a, București, EDP, 2007.
- OPREA, Crenguța; PÂNIȘOARĂ, Ovidiu (coord.), *Programul de formare Metode interactive de predare, învățare, evaluare*, Suport de curs, Furnizor de formare continuă: Universitatea din Craiova, Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic, Editor ISJ Teleorman, iunie 2012, p. 12, http://www.anc.edu.ro/wp-content/uploads/2020/09/Investeste_in_oameni_PROGRAMUL_DE_FORMAR.pdf accesat la data de 11.03.2024.
- WAINBERG, Iuliana, *Cultură și civilizație românească. Note de curs*, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Seria Didactica, 2019.